

“ЗЛАТНИ СТРАНИЦИ ОТ СРЕДНОВЕКОВНА БЪЛГАРИЯ” В ПРАЖКИЯ ЕВРОИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР

ТЕКСТ И СНИМКА: АСЕН МИЛЧЕВ

На 4 октомври в салоните на Пражкия евроинформационен център бе открита ефектната фотодокументална изложба “Златни страници от средновековна България”, организирана от Българския културен институт в Прага. Тя е авторски проект по комуникационната стратегия за присъединяване на България към Европейския съюз на професор Аксиния Джурова и Иво Хаджимишев. Залата се оказа тясна да поеме всички желаещи да присъстват на събитието български и чешки гости, а така също и дипломатически представители от нашето и други посолства в чешката столица. Те разгледаха с интерес своеобразната “мозайка” от български културни паметници, която включваше образци от времето на някои от първите ни езически ханове, раждането на християнството по нашите земи и културните процеси, свързани с него, създаването на славянските писмени документи (манускрипти), архитектура, иконопис, фрески и други културни следи от времето на Първата и Втората български държави.

Тук можеха да се видят и някои от известните ни паметници от световното историческо наследство, намиращи се под защитата на ЮНЕСКО като Мадарският конник, Боянската църква, Рилският манастир, скалните църкви в Иваново. Посетителите се възхищаваха на невероятните фрески от 10-11 век в Ротондата на църквата “Свети Георги” в София, от Земенския манастир (14 век), Хрельовата кула, църквата “Свети 40 мъченици” във Велико Търново, на великолепните икони от Патлейна, от несебърските църкви, от Бачковския манастир, от ненадминатите миниатюри от Манасиевото и Лондонското евангелие на цар Иван Александър. Все върхови постижения на изкуството, с които нашите предци са се включили в голямото семейство на тогавашната доминираща византийска цивилизация, с което са допринесли за развитието и обогатяването на общоевропейското културно наследство. Изложбата предстои да бъде видяна и от немалобройните посетители на европейския информационен център, които ежедневно идват тук да черпят разнообразни сведения за различни аспекти от същност-

та и функционирането на институциите в обединена Европа. Оттук се предвижда да преминат и редица ученици от пражките училища, на които също ще бъде поднесена информация за българската средновековна култура. След столицата изложбата ще бъде показана и в други големи градове в Чешката република, където има вече разкрити европейски информационни центрове. За нея интернет-страниците на чешкото правителство www.euroskop.cz. ■

“НАЙ-ДЪЛГОТО ХОРО” ГОСТУВА В ПРАГА

ТЕКСТ И СНИМКА: МАРИЯ ЗАХАРИЕВА

Европейско турне под надслов “България поздравява европейските столици с най-дългото хоро в света” организира през септември продуцентска къща “Пирина” по инициатива на популярния в България изпълнител на народни песни Илия Луков. Акциите се проведоха в няколко големи европейски града в Централна Европа - Будапеща, Братислава, Бърно, Прага и Варшава. В т. нар. спектакъл участваха ансамбъл за народни песни и танци “Пирина”, танцов състав от Мездра и на-родната певица Любка Рондова.

Не може да се отрече, че “Най-дългото хоро” е една от най-популярните инициативи за представяне на България в Европа. В акцията Луков ангажира редица посланици и директори на български културни институти в чужбина. В Прага тя се осъществи със съдействието на Българската културно-просветна организация, посолството на Република България и на Българския културен институт в Прага. По думите на самия Луков “Спектакълът

“Най-дългото хоро” бе създаден с желанието да покаже на нашите сънародници в Западна Европа неповторимата култура и автентичната духовност на българите. Продуцентска къща “Пирина” си постави амбициозната задача да продължи да показва красотата и силата на българския фолклор и да обединява българите по света”.

Хорото във вариант “Луков” обаче буди противоречиви реакции – носталгични сълзи, реплики от рода на “Хайде, пак панаири!” или безразличие. Дали това е образът на България и българите?-

се питат мнозина, видели на площада разпънатите сергии с одеяла, китеници, локуми, халва, грънци и картини със съмнителна стойност, които се продават на доста “европейски цени”. Някои от присъстващите обаче с умиление си спомнят за България и се хващат на хорото. За съжаление, много от желаещите бяха отегчени предварително от дългото очакване на началото, което се проточи повече от час. Въпрос на подобра организация и на запълване на празните места в програмата. Акцията, която ще се проведе в редица други европейски градове, ще спечели много, ако българската култура бъде представяна основно със своя уникален фолклор (без стилови примеси) и в една стройна и добре организирана програма. Трябва обаче да се подчертае, че по отношение на популяризиране на България в Европа проектът “Най-дългото хоро” изпълнява своята задача. Как точно популяризира България и дали е действително “историческо шоу” е въпрос на преценка на всеки от нас. ■

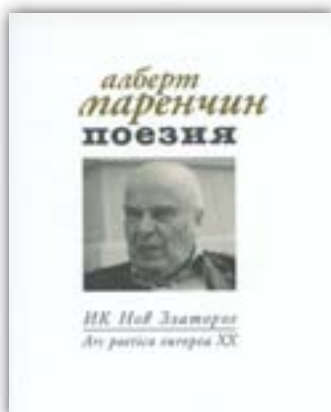
ЗА ЕДИН ПО МЛАДЕЖКИ ЖИВ СЮРРЕАЛИСТ

АСЕН МИЛЧЕВ

През септември Българският културен институт в Братислава организира среща по повод излязлата в издателство “Нов Златорог” книга “Поезия” на Алберт Маренчин. В срещата участваха авторът Алберт Маренчин, преводачът на книгата Асен Милчев – сътрудник в Българския културен институт в Прага, както и директорът на словашкия Литературен информационен център SLOLIA Александър Хавлоник .

Когато книгоиздателят Кирил Кадийски, мой съученик и дългогодишен колега, ми предложи да преведа творби от чехословашкия, а по-късно и словашки поет Алберт Маренчин, повечето от които бяха “бели” стихове, за неговото издателство “Нов Златорог”, бях раздвоен. Най-напред, честно казано, за първи път чувах за този автор, а след това никога досега не бях превеждал поезия. Но колегата ми вдъхна увереност: “Ще видиш, че щом се захванеш, няма да спреш до края. И освен това, направи го като жест на нашето, може би последно в старомодния смисъл на думата “грамотно” поколение, към славните, но вече, уви, на изчезване творци от 20-те години на миналия век. “ Оказа се прав. Когато зачетох Маренчин, разкрих един нов свят, изпълнен с невероятни асоциации, визи и мечти, които неу-

сетно ме водеха напред. И така до последната страница. Споделих впечатления си с преподавателката по словашки език в Софийския университет Бибиана Кошовска, а тя ми каза накратко : “През студентските ми години работите на Маренчин се разпространяваха от ръка на ръка, нещо като дисидентска литература. Той бе наш любимец, но не и на властите”. Заживях със силното желание да се срещна и запозная с автора, може би последния жив сюрреалист, любопитен да видя що за човек е той. Имах късмета това да се осъществи през септември тази година по време на представянето на вече излязлата на български език книга на Алберт Маренчин “Поезия”, която бях превел, в Българския културно-информационен център в Братислава. По време на свободните разговори след официалната част

от срещата с присъстващите дочух, че Маренчин споделяше с домакините, че за първи път присъства на подобна изява. Защо ли? Защото за първи път почувствах, че хората там не са безразлични към това, което става. Накрая на разговора ни той почти суетно ме попита : “Смятате ли, че на снимката върху корицата на българското издание си приличам ? На мен ми се струва, че в действителност изглеждам по-добре.” Исках да му кажа, че не знам дали си прилича, но срещнах един невероятен човек, достолепен и дълбок, но едновременно с това жизнен, с младежки дух, готов да полети. Както неговите визи и мечти, с които бе населил произведенията си. И мислено пожелах “На добър път!” на новоизлязлата му книга сред българските читатели. ■

МИГЪТ НА ИСТИНАТА

На Вратислав Ефенбергер

Там, зад тази стена –
съвсем друг свят,
страна на мълчанието
моят забравен роден дом

Всяка нощ се там промъквам
и винаги се удрям в тази страшна
стена
без прозорци и без врати
и с разбито чело се връщам обратно
знам, че на другата страна никога
няма да се добера
и въпреки това днес през нощта
отново ще тръгна

Веднъж на тази стена открих
цепнатина
и видях през нея мечтаната страна
с дървен под
там нямаше секира, препарирана
чучулига и дъбово
легло, по чийто небосвод се местеха
белите кадели на облаците
после се появи голяма мускулеста
ръка
и се пхна като нож между
прасковените бедра
и всичко трая само миг –
лумна светкавица,
по склона пробягна синкаво зайче
с пиринчено звънце
и отново настана тъмнина
Оттогава вече изминаха няколко
хиляди години
а това звънтене все още звучи

*Из “Поезия” от Алберт Маренчин
Превод: Асен Милчев*

КУЛТУРАТА НИ СЪЗДАВА САМОЧУВСТВИЕ, ЧЕ ИМАМЕ КАКВО ДА ДАДЕМ НА СВЕТА казва младият и талантлив български пианист **ГЕОРГИ ЧЕРКИН**

ТЕКСТ И СНИМКА: МАРИЯ ЗАХАРИЕВА

На 21 септември в Посолството на България в Прага се проведе концерт, посветен на Деня на независимостта на България, организиран от посолството и Българския културен институт. Сред присъстващите бяха представители на българската общност, както и служители на правителството и на Министерството на културата на Чехия. Празничната вечер в Огледалната зала бе открита от посланик Здравко Попов и директорът на Българския културен институт Боян Панчев. За публиката имаше приятна изненада – последният брой на списание “Българи”. Изпълнителите Боби Йозов, кларинет и Георги Черкин, пиано поднесоха една наистина въздействаща програма. Младият и талантлив пианист Георги Черкин, с когото се запознах на коктейла след концерта, с охота прие да даде интервю за “Българи”.

Г-н Черкин, може ли да се каже, че се занимавате с музика, следвайки семейната традиция?

Да, цялото ми семейство се занимава с музика. Още преди да се родя съм слушал музика, защото майка ми е била бременна с мен, когато е държала изпит в Академията с Шумановия концерт за виолончело и оркестър. Не случайно и до днес челото е мой любим инструмент. Баща ми също е музикант.

Вие сте внук на известния български композитор и вокален педагог Георги Златев-Черкин. Чувствате ли се в сянката на тази голяма личност на българската музика?

Аз не мога да кажа, че съм се чувствал в сянка. За мен е по-скоро привилегия да съм внук на такъв изтъкнат музикант, който за съжаление не познавам, защото съм се родил няколко месеца след неговата смърт. Но моята баба Виолета Черкин ми е разказвала много за него, показвала ми е и ръкописите му. Дядо ми е бил невероятно благ човек - с широка душа и голямо сърце. Това си личи и в музиката му. Композициите му не са много, но са стойностни. Между най-познатите е “Севдана” за цигулка и пиано.

Георги Златев-Черкин е автор и на много песни, с които са възпитани няколко поколения български певци. Смятате ли, че той е един от основателите на българската певческа школа?

Мисля, че действително е най-изтъкнатият български вокален педагог. Учил е композиране и пиано във Виена, но е бил и певец. Вокалната му школа е била най-популярната в София. И не случайно неговите ученици са първите, стъпили на големите международни сцени.

Кои са по-известните от тях?

Анна Томова-Синтова, например.

Вие се занимавате и с композиране. Кое надделява при Вас – пианото или композирането?

Просто не ми стига времето, но композирането много ме влече и в близко или далечно бъдеще ще се занимавам по-сериозно с композиране.

Как мислите, държавата помага ли достатъчно на младите ни таланти?

Може да се каже, че в момента цари културен хаос и сме в процес на стабилизиране. Смятам, че в бъдеще хората постепенно ще разберат, че културата също представя нацията ни пред света и че върху това трябва да се наблегне.

Какви са впечатленията Ви от концерта в Прага?

Публиката ни прие топло и сърдечно. Концертът беше много добре организиран, залата беше пълна и мисля, че всички останаха много доволни. Освен това след концерта имах една много приятна и неочаквана среща: запознах се с една студентка на моя дядо – г-жа Елена Радичева.

Има ли според Вас разлика в менталитета на българите в чужбина в сравнение с тези, които живеят в България? Да, разбира се. Човек извън страната си се чувства по друг начин. На тези хора им липсва България. Много от българите в чужбина стискат зъби и са нещо като жертви в името на оцеляването. Не вярвам да изчезне носталгията им по родината, защото човек се чувства най-добре там, откъдето е.

Как се приема българската култура в чужбина?

Първоначално се учудват, че изобщо имаме култура. След което установяват, че сме добри инструменталисти и музиканти. Затова трябва да се помага на българската култура, за да разбират навсякъде по земята, че не сме страна от Третия свят, както ни представят много често. Явно чрез културата ние се опитваме да филтрираме лошите впечатления, които се създават за нас. Изобщо културата е начин да се стоплят отношенията между две страни. Тя ни създава и самочувствие, че имаме какво да дадем на света. ■

Георги Черкин е един от най-известните млади български пианисти. Роден е през 1977 г. в София. Завършва пиано в Софийското музикално училище при Антонина Бонева и Музикалната академия в класа на проф. Атанас Куртев. Специализира в престижната академия Санта Чечилия в Рим при Серджо Пертикарони. Учи и при проф. Карл-Хайнц Кемерлинг в Залцбург. Победител е на конкурса “Панчо Владигеров” и на Premio Sassaгi в Сардиния. Носител е на наградата “Золотая лира” за принос в популяризирането на руската култура в България и по-специално за изпълненията на концертите на Рахманинов. Награден е с “Кристална лира 2001” за върховни постижения в музикалното изкуство. Репертоарът му включва 15 концерта за пиано и оркестър и редица камерни произведения. Свири с нашите известни цигулари Стойка Миланова, Светлин Русев и Мила Георгиева. Концертира в Италия, Белгия, Япония, Полша, Германия, Норвегия, Чехия, Франция и др.

НЕЗАБРАВИМО ПРЕЖИВЯВАНЕ ЗА ПРАЖКИТЕ МУЗИКАЛНИ ФЕНОВЕ

АСЕН МИЛЧЕВ

На 11 септември в залата на Музикалната академия в Прага се състоя концерт на дуото Фани Куцарова (пиано) и Росен Балкански (класическа китара), организиран от БКИ в Прага. Известно е, че пианото и китарата са били най-любимите музикални инструменти в камерната музика на 19 век, които са се допълвали. Днес концертите с тях са сравнително рядко и особено ценено

изживяване, каквото музикалните фенове не изпускат.

Дуетът Куцарова – Балкански се създава през 2003 г. като преди това членовете му са имали индивидуална солистична кариера и участие в различни камерни състави. На следващата година националното радио записва концерта им барокова музика като дует чембало – китара в софийската зала “България”.

Двамата млади български музиканти са възпитаници на нашата музикална академия в София, където са специализирали майсторски класове, и са носители на различни национални и международни награди. За концерта си в Прага те бяха включили в програмата си както класически, така и съвременни композитори – Вивалди, Джулиани, Кастелнуово, Тедеско, Оте, Брауер. Публиката извика многократно на бис изпълнителите. ■

БЪЛГАРСКИ ПЕРФОРМАНС НА МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ В ПРАГА

АСЕН МИЛЧЕВ

Българският съвременен модернистичен театър имаше своето достойно представяне на международния театрален фестивал “Nanovo” в Прага. Със съдействието на Българския културен институт в чешката столица на сцената на “Malé Nosticovo divadlo” гастролира Иво Димчев, сценарист, хореограф и изпълнител на перформанса си “Лили Хандел” или “От будоара на бялата проститутка”. Този моноспектакъл е имал своята премиера през миналата година в Швеция и оттогава обикаля Европа и САЩ. На практически гола сцена, с минимални декори, Иво Димчев демонстрира своето умение с песен, пантомима и малко думи да представя едно метафорично огледало на света, в който човешко-

то тяло се превръща в къс месо за продан. Една смела, провокираща изповед, която според специалистите е сред най-доброто от съвременния европейски физически театър. Представлението бе посрещнато с голям интерес от преобладаващата млада публика в салона. ■

СТАРОБЪЛГАРСКИ СЛЕДИ В ЕВРОПЕЙСКАТА ИСТОРИЯ

СНИМКА: ПЕТЪР ПЕТРОВ

Сдружение “Възраждане” организира през септември среща-разговор с изкуствоведката Христина Милчева на тема “Старобългарски следи в европейската история”. На срещата слушателите бяха запознати с нейния творчески път. Потомка на старинен род от Босилеград, тя завършва правни и стопански науки, но работи основно в областта на изкуството. Години наред обикаля България и изследва зографското майсторство и дърворезбата - в Трявна, Жеравна, Банско, Самоков, Велико Търново, Родопите. Първата ѝ книга

“За майсторите, цветорезците и зографите” (1967 г.) става настолна книга на цяло поколение резбари. В следващото си произведение “Разговор за дърворезбата” Христина Милчева разглежда българските дърворезбарски школи и постепенно се утвърждава като един от най-добрите познавачи на възрожденското дърворезбарско изкуство. Особен интерес будят книгите ѝ, издадени като дисидентска литература в чужбина на немски и английски език, за уникалното българско духовно учение на д-р Петър Дънов за Бялото братство.

Конкретният повод да се срещнем с Христина Милчева беше книгата “Сандъкът от Терачина”, издадена през 2001 г. от издателство “Безсмъртни мисли”. Авторката разказа през какви препятствия е минала, за да се докосне през 70-те години до Сандъка, намиращ се тогава на тавана на музея на “Палацо Венеция” в Рим.

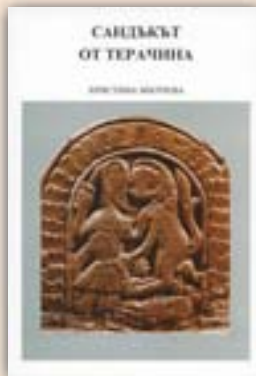
В своята книга тя развива тезата, че сандъкът от катедралата на италианския град Терачина, близо до Рим, е единственият запазен паметник на старобългарското резбарско изкуство от IX век. Според нея той е попаднал в Италия заедно с даровете, които новопокръстеният цар Борис I изпраща на папа Николай I. Изключително интересни са тълкуванията на образите и символите, изобразени върху сандъка. Много са аналозиите със старобългарското изкуство. Централните му пана според Христина Милчева напомнят Мадарския релеф. Известният историк Петър Добрев смята, че книгата разрушава “редица догми за старото българско изкуство и за произхода на самите Аспарухови българи като народ. Защото от десетките образи, които се виждат върху сандъка от Терачина, личи, че древните българи не са били изостанал варварски народ, а са имали извънредно богато и оригинално митологично съзнание и развита художествена култура.”

На срещата беше обсъждана и темата за богомилското изкуство и бяха разгледани фотоси на паметниците, които богомилите са оставили в Босна. Присъстващите се разделиха с убеждението, че това е първата от поредицата срещи за българската история и изкуство през вековете. (А.М., М.З.)

“Ето как изглежда този дивен сандък! Той е малък, колкото са възрожденските интимни съндъци за прикрията на невестата от Балкана и толкова голям, че да се покачи от едната страна на коня, тръгнал за далечен път. Защото първото българско пратеничество, че и второто, и третото, са вървели от Плиска до Рим на коне от ранно лято до не ранна есен. Съндъкът е рядко впечатляващ, мощно въздействащ със сцени и образи, които говорят за древната ни религия. Това е разказ в картини, мисли, идеи и тенденции. Така както в приказките на всички народи Доброто – светлите сили – има надмошние над злото – тъмните сили, така и от сандъка на Терачина

дъха живот от някакъв омагьосан свят коланните накити на българските пратеници и това са амулети, които пазят от зло. Виждаме и героизирани владетели да се борят с лъва неприятел, а орелът ги покровителства. Опашката на лъва е превърната в палмета.(...) Така в трите, украсени с резба страни на сандъка, съществува център с подчертани симетрии, има ритъм, симетрия и ясен план при излагане мисълта на майстора.”

дъха живот от някакъв омагьосан свят коланните накити на българските пратеници и това са амулети, които пазят от зло. Виждаме и героизирани владетели да се борят с лъва неприятел, а орелът ги покровителства. Опашката на лъва е превърната в палмета.(...) Така в трите, украсени с резба страни на сандъка, съществува център с подчертани симетрии, има ритъм, симетрия и ясен план при излагане мисълта на майстора.”

Из “Сандъкът от Терачина”

СЪЕДИНЕНИЕТО ПРАВИ СИЛАТА

ТЕКСТ:
СИРМА ЗИДАРО-КОУНОВА
СНИМКА: ГЕОРГИ ЖИЛЕВ

Този надпис вече с години краси сградата на Народното събрание в София. И колко истина се крие в него, макар че ние, българите, особено живеещите в чужбина, обичаме не да се съединяваме, обединяваме и сплотяваме, а да се разединяваме. А българинът извън отечеството си би трябвало повече да цени и пази традициите и езика си. Трябва по-често да се срещаме, да споделяме добро и лошо, да уважаваме онова, което другият е направил, да изключим от сърцата си завистта и злобата. Защото каузата на всички нас трябва да е една и съща – запазване на българското самосъзнание.

Такава една спонтанна българска среща се осъществи именно по повод Съединението на България (1885 г.) и обявяване на независимостта на България (1908 г.) в Българския културен клуб в Острава на 23 септември. Гостуваха ни членове на Българското културно-просветно дружество от Бърно. Като мил подарък председателят на сдружението д-р Иван Белков ни “поднесе” участието на фолклорния състав “Китка”. Въодушевените и талантиливи млади танцьори с оригиналната си програма, с чудесните пьстри

български носии и с ентузиазма си очароваха присъстващите. А да не говорим за общото хоро (макар и не така дълго, както най-дългото хоро в книгата на Гинес), което стари и млади извиха в Островския клуб...

На българско вино и сочни кебапчета дълго говорихме с бърненските колеги, които с тъга отбелязват, че нямат нито едно кътче в Бърно, където да могат

спокойно да се съберат по български и което за една престижна организация, каквато е била и е бърненската, е твърде несправедливо. Но колегите са оптимисти – все някога и това ще стане. И така, с радост и задоволство мога да отбележа, че тази среща с моравските сънародници допринесе за съпреживяването на една истинска задушевна българска вечер. ■

ТЕАТЪР НА ЕВРОПЕЙСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

АСЕН МИЛЧЕВ

Така би могъл да се нарече спектакълът DELTA VENERA, един международен проект на творческия тандем Петър Тодоров (България) и Грегор Каминкар (Словения), които са автори на концепцията, режисьори, хореографи, музикални оформители и едновременно с това и изпълнителни продуценти на този перформанс от сферата на физическия театър. Костюмите са дело на Юлиан Табаков, а артистичното присъствие се осъществява от актрисите Тони Пашова, Десислава Минчева и Людмила Митева. Видео: Лоран Перно (Франция). На 17 октомври, благодарение на съдействието на БКИ в Прага, след премиерата му в словашкия град Жилина, представлението бе показано и на сцената на пражкия театър “Alfred ve dvoře”, където се подвизават нови, авангардни театрални проекти и се поощрява творческото взаимодействие между чешките и чуждест-

ранните независими професионални театрала, изявяват се различни търсения и стилове. Тази творба на нашия театрален режисьор на експериментални постановки и на словенския хореограф е продължение на един друг техен успешен проект - “Анатомия на екстремното”. Затова там, където завършва “Анатомията”, започва DELTA – със смъртта на една стара жена...

И така, на някакво място, някаква река се влива в морето. През някакво пространство, в което реката не е вече река, а морето все още не е само море, в тази делта, се рее подсъзнанието на метафизическите човешко тяло и душа. Накъде отиват? Делтата е устие на река, чиито води се срещат с морските. Място, където познатото се среща с непознатото. Какво става с женското тяло в краткото мигновение между умирането и смъртта? Както при класическите постановки и в този перформанс, вече със средствата на физическия театър, се изследва същността на човеш-

кото битие, когато времето и пространството почти губят своето значение...

Този международен театрален проект, в който са се включили различни културни фондации, освен от България и Словения, но и от Босна, Словакия и Австрия, се радва на добър прием на различни европейски сцени и е жив пример за международно европейско културно сътрудничество. ■

